

ҲОФИЗ ТАНИШ БУХОРИЙНИНГ “ИМОМҚУЛИХОННОМА” АСАРИ ВА УНИНГ АШТАРХОНИЙЛАР ТАРИХИНИ ЎРГАНИШДАГИ ЎРНИ

Сангиров Ж.А.

Ўзбекистон Фанлар Академияси,
Тарих институти таянч докторанти,
jsangirov@mail.ru

Аннотация: Ушбу мақолада шу вақтга қадар “Имомқулихоннома” асари муаллифи деб қараб келинаётган Сухайл таҳаллусидаги шахс Ҳофиз Таниш Бухорий эканлиги ҳақидаги қараш аниқ илмий далиллар билан илгари сурилган. Шунингдек, мақолада асарнинг илмий аҳамияти, ўрганилиши ва қўлёзма нусхасининг ҳолати ҳақида ахборот берилган.

Калит сўз ва иборалар: Имомқулихоннома, Сухайл, Ҳофиз Таниш Бухорий, Имомқулихон, Наҳлий, Ибадулла Одилов ўзининг “Библиографияси”, Дин Муҳаммад, Боқи Муҳаммад ва Вали Муҳаммад.

Аннотация: В данной статье представлено мнение о том, что Хафиз Таниш Бухари, который до сих пор считался автором «Имамқулиханнома», является Хафизом Танишем Бухари, который считается автором произведения «Имамқулиханнома». В статье также приводятся сведения о научной значимости работы, ее изученности и состоянии рукописного экземпляра.

Ключевые слова и фразы: Имамқулиханнома, Сухайл, Хафиз Таниш Бухари, Имамқулихан, Нахли, Ибадулла Одилов в его «Библиографии», Дин Муҳаммад, Бақи Муҳаммад и Вали Муҳаммад

Annotation: In this article, the view that Hafiz Tanish Bukhari, who has been regarded as the author of "Imamqulikhannoma" until now, is Hafiz Tanish Bukhari, who is considered to be the author of the work "Imamqulikhannoma". The article also provides information about the scientific significance of the work, its study, and the condition of the manuscript copy.

Key words and phrases: Imamqulikhannoma, Suhayl, Hafiz Tanish Bukhari, Imamqulikhan, Nakhli, Ibadulla Odilov in his "Bibliography", Din Muhammad, Baqi Muhammad and Wali Muhammad

XVI аср охири XVII аср бошида Ўзбек давлатчилиги тарихида сиёсий жараёнлар туфайли сулолар алмашинуви юз берди. Бунда шайбонийлар сулоласининг ўрнига аштархонийлар сулоласи ҳокимиятга келди. Ушбу сулола вакиллари XVIII асрнинг ўрталаригача ҳокимиятни ўз қўлларида сақлаб келди. Аштархонийлар сулоласининг бошқарувда истеъдодли вакилларидан бири бўлган Имомқулихон (1611-1642) бўлиб, унинг ҳукмронлик даври бир неча хусусиятлари билан ажралиб туради. Имомқулихон ҳукмронлиги ҳақида маълумот берувчи тарихий асарларда Имомқулихон даври ижобий кўринишда тасвирланади. Ана шундай

қимматли манбалардан бири форс тилида ёзилган “Имомқулихоннома” асаридир.

Шу вақтгача кам тадқиқ этилган асар муаллифи қўлёзманинг 2а ва 22а саҳифаларида Суҳайил таҳаллусини қўллагани учун ушбу ном билан тилга олиниб келинмоқда эди. Жумладан, бу ҳол бугунги кунгача асар ҳақида эълон қилинган, ёки тилга олиниб ўтилган ишларда ёрқин кўзга ташланади. Масалан, асар ҳақида “Собрание Восточных рукописей Академии наук Республики Узбекистан” рўйхатида Аштархоний сулоласи вакилларида Имомқулихон ва Нодир Муҳаммад ҳукумронлик даври ҳақида маълумот берувчи асар, XVIII асрда Суҳайил томонидан ёзилгани ҳақидаги жумлалар келтирилади [11: 156]. Дилором Сангирова томонидан 2008 йилда эълон қилинган мақолада эса, асардаги Имомқули Баҳодирхоннинг насаби Амир Темур насабига бориб тақалиши, 4аб, 14б, 24б саҳифалардаги матн четида келтирилган Амир Темур ва темурийлар фаолиятига доир ёзилган қўшимча маълумотларга эътиборни қаратар экан, асар муаллифи Суҳайил таҳаллусли шахс деб қайд қилади [10: 21-22].

Эътиборлиси, асар муаллифи деб қараб келинаётган Суҳайл таҳалусли шахс аслида ким эканлиги юзасидан амалга оширилган изланишлар унинг Ҳофиз Таниш Бухорий эканлигини тўлақонли кўрсатмоқда. Жумладан, Бу фикрни илк бор Ибадулла Одилов ўзининг “Библиографияси”да келтиради. Унинг ёзишича, “امامقوليخاننامه” асари муаллифи Ҳофиз Таниш ал-Бухорийдир:

تەنیش بوخاری "نەخلی" "قەساییده دیوان نەخلی" کتاب مواللیفی عبداللخان و عبدولعه “
یزخان هم امامقوليخان دورلاریندا بولب عبداللنامه و امامقوليخاننامه مسالی تاریخی اسارلاری
موجوددر” [4: 135].

Табдили – “Таниш Бухорий (Нахлий). “Қасойиди девони Нахлий”. Китоб муаллифи Абдуллахон ва Абуллазизхон ҳам Имомқулихонлар давларида бўлиб (яшаб), “Абдулланоме” ва “Имомқулихоннома” мисоли(каби) тарихий асарлари мавжуддир” [4: 135].

XX асрнинг сўнги йилларида амалга оширилган айрим тадқиқотларда шу фикр асосида илк қарашлар ўртага ташлана бошланади. Хусусан, академик олим Бўрибой Аҳмедов Ибадулла Одиловнинг “Библиографияси”даги юқорида келтирилган фикрларга таяниб, Суҳайл Ҳофиз Таниш Бухорий бўлиши мумкин деган қарашни илгари суради [3: 5].

Ҳақиқатдан ҳам Ҳофиз Таниш Бухорий ҳақида мавжуд маълумотларни ва асарнинг бир неча хусусиятларини таҳлил қилиш юқоридаги фикрларнинг тўғри эканлигини янада аниқроқ ифодалайди. Масалан, биринчи жиҳат, Ҳофиз Таниш Бухорийнинг Имомқулихон саройида хизмат қилганлиги масаласи. Маълумки, Ҳофиз Таниш Бухорий “Кирмоний” таҳаллусидан ташқари “Наҳлий” таҳаллусида ҳам ижод қилган. Хатто, бу таҳаллусда, алоҳида Имомқулихонга бағишлаб бугунги кунда Ўзбекистон Фанлар Академияси, Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик Институти фондида № 760 ва № 134 рақамлари остида сақланаётган “Қасойиди девони Наҳлий” девонини тузган [2] (خان کيوان⁷⁰ سرى⁷¹ امامقلی) [2: 122a]. Шу жиҳатларига эътибор қаратган Хишмат Мавлоно Наҳлий (Ҳофиз Таниш Бухорий) Имомқулихон даврида яшаб ижод қилганлигини ёзади [5: 14a].

Бу ҳолни, Муҳаммад Юсуф Мунши “Тарихи Муқимхоний” асарида келтирган маълумотлари билан янада мустаҳкамлайди. Унинг қайд этишича, Наҳлий таҳаллусида ижод қилган Ҳофиз Таниш Бухорий Имомқулихонга жуда яқин кишилардан бўлган бўлиб, унинг шаънига айтган бир мисра шеъри учун хон унга ўзининг оғирлигида олтин беради.

*У ғўфт: Тури Синор яди байзо дамгар,
Ҳамчу хуришд ба хоки суяҳ афшонд зар.*

Таржимаси:

Деди: Сино тоғида яраланган қўл

Қуёш каби қора тупроққа олтинлар сочди. [6: 83]

⁷⁰ کيوان - Сатурн юлдузи.

⁷¹ سرى - Сардорлик, етакчилик, бошчилик қилмоқ.

Шунингдек, академик Бўрибой Аҳмедов Ҳофиз Таниш Бухорийнинг ўлими вақтига тўхталар экан, Ҳофиз Танишнинг Имомқулихон қурдирган бинолардан бирига атаб ёзган қасидасидаги “Оянайи беҳишти барин” сўзларидаги тарих 1045/1635-36 йилни келтириб чиқаришини инобатга олиб, XVII асрнинг 30-40 йилларида орасида вафот этган деган хулосага келади [3: 5].

Эътибор қаратилган иккинчи жиҳат эса, муаллифнинг ўзига нисбатан берган “Сухайл”⁷² таҳаллусининг бошқа ўзининг қаламига мансуб асарларда мавжуд эканлиги ва қайси мақсадда қўллагани бўлди. Жумладан, Ҳофиз Таниш Бухорий “ابدولانامه” да кўпчилик ўринда Сухайл атамасини ишлатади. Муаллиф, атамани “саҳийлик ёруғи” маъносида ишлатар экан, унга ижобий қарайди [3: 27].

Учунчи жиҳат эса, “امامقوليخاننامه” асарининг хуснихатини “Қасойиди девони Наҳлий” асари хуснихати билан солиштириш бўлди. Чунончи, Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик Институти фондида № 134 рақами остида сақланаётган ушбу асар асл нусха бўлиб, уни Ҳофиз Таниш Бухорийнинг ўзи ёзган. Бу солиштириш Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик Институти фондида № 89 рақами остида сақланаётган ва афсуски сўнгги варақлари мавжуд бўлмаган (йўқолган) “امامقوليخاننامه” асари асл нусхами ёки кўчирилганлигини аниқлаш имконини ҳам беради. Солиштириш амалга оширилганидан сўнг шундай хулосага келиндикки, бу иккала асар хуснихати бир хил, шунингдек, назмий асарларда ҳарфларни ажратиб олиш учун қўлланиладиган белгилар ҳам бир-бирига ўхшаш, яъни бир шахс томонидан амалга оширилган [1, 2].

Ҳофиз Таниш Бухорийнинг ҳаёти ва фаолияти ҳақида тўхталаниладиган бўлса, у тахминан 1549 йилда дунёга келади. Унинг отаси мавлоно Мир Муҳаммад шайбоний ҳукмдор Убайдуллахон саройида хизмат қилганлигини инобатга олинса, оилавий шароити ёшлигиданок унга яхши

⁷² Сухайл – ёруғ юлдузлардан бири. Яъни, Қанонуснинг номи.

таълим олиш имконини беради. Тарих илмидан ташқари, шеърят билан ҳам шуғулланиб, “Наҳлий”, Киромий” ва “Суҳайлий” таҳаллусларида шеърлар битади. Ушбу қобилиятлари билан “ابدولانامه” асаридаги маълумотларга қараганда саройга яқин бўлиб, яхшигина ҳурмат-эътибор топади [3: 27 – 28].

Бироқ, у Абдуллахон (1581-1598) ўлимидан сўнг тахтга ўтирган Абдулмўмин даврида тўғри сўзлиги, қолаверса, Абдулмўминнинг энг ашаддий душмани Қулбобо Кўкалдошга яқинлиги сабабли саройдан анча узоқлаштирилади ва натижада саргардонликда умр кечири бошлайди. Лекин, Турон диёрида бошқарув Аштархонийлар сулоласи қўлига ўтгач, аҳволи яхшиланиб, Имомқулихон даврида саройга қайта яқинлашади ва умрининг охиригача Имомқулихон хизматида бўлади [6: 83]. Жумладан, Имомқулихонга бағишлаб битта тарихий асар ва девон битади.

Ҳофиз Таниш Бухорийнинг вафот этган йили аниқ эмас. Лекин, Бўрибой Аҳмедов Ҳофиз Танишнинг Имомқулихон қурдирган бинолардан бирига атаб ёзган қасидасидаги “Оянайи беҳишти барин” сўзларидаги тарих 1045/1635-36 йилни келтириб чиқаришини инобатга олиб, XVII асрнинг 30-40 йилларида орасида вафот этган деган хулосага келади [3: 5].

Ҳофиз Таниш Бухорий ўзининг ушбу асарини Шарқ тарихчиларининг анъанасига мувофиқ ҳамд ва наът билан бошлайди ҳамда асарнинг 16 вароғидан 26 вароғигача бўлган қисмни ўз ичига олади. Муаллиф асарнинг: “(ушбу) назмнинг айтилиш сабаби - در سبب نظم گوید (26-36)”, деб номланган 5-сарлавҳасида асарнинг ёзилиши учун туртки берган омилларни ва шахсларни келтиради. Унинг маълумотларидан асар аштархонийлар сулоласининг кўзга кўринган вакили бўлмиш Имомқулихон буйруғи билан ёзила бошлаганлигини билиш мумкин [1: 26 – 36].

Қўлёзма асар ҳақида гап борар экан унинг номланишига ҳам эътибор қаратмоқ лозим. Чунки, асар тилга олинган адабиётларда номланишида турлича қарашлар кузатилади. Чунончи, қўлёзма асар тилга олинган асар ва мақолаларнинг барчасида [9: 9], [10: 21 – 22], [11: 156] асар “Имомқулинома”

номи асосида келтирилган. Ваҳолангки, асар номи қўлёзмада “امامقولیخاننامہ” (Имомқулихон тарихи) “Имомқулихоннома” шаклида 1а бетида беш маротаба ёзилган [1: 1a]. Шу жиҳатни инобатга олган Ибадулла Одилов ҳам библиографиясида асарни “امامقولیخاننامہ” “Имомқулихоннома” шаклида тилга олади [4: 135]. Шундай экан, асарни “Имомқулихоннома” номи билан атамоқ лозим. Бу кейинги тадқиқотларда келиб чиқиши мумкин бўлган муаммоларнинг олдини олади.

Ҳофиз Таниш Бухорийнинг XVII асрнинг 30-40 йилларида орасида вафот этганлиги инобатга олинса [3: 5] асарнинг қиймати янада ошади. Яъни, Ҳофиз Таниш Бухорий “Имомқулихоннома” асаридаги барча воқеа-ҳодисаларни замондош тарихчи сифатида ўз кўзи билан кўрган. Бу фикрни муаллиф: “Ушбу назмнинг баёнининг сабаби”, бобида келтирган жумлалари орқали яна бир маротаба исботлайди [1: 26].

Асарда асосий маълумотлар сиёсий тарихга доир бўлиб, улар замирида давлат бошқаруви ва ташқи сиёсатга доир кўплаб ахборотларга дуч келиш мумкин.

Асарнинг биринчи ўзи хос жиҳати шундаки, Туркистон тарихчилари мактаби вакилларига хос тарзда сулола вакилларининг шажарасига эътиборини қаратади ва бу маълумотлар асарнинг ҳозирча илмга маълум бўлган биринчи сулола тарихини ёритган асар эканлиги жиҳатида аҳамияти жуда юқори. Жумладан, муаллиф Имомқулихон насабига батафсил тўхталиб ўтади. Таъкидлаш лозимки, унинг берган маълумотлари аҳамиятли. Чунки, Имомқулихонгача бўлган аجدодлар кетма-кетлиги келтирилган “Матлаб-ут толибин” ва “تاریخ مقیانی” манбаларида ўзаро тафаввут кўзга ташланади. Масалан, “Матлаб-ут толиб” асарида Имомқулихон шажараси қуйидагича саналади: “Имомқулихон ибн Динмуҳаммадхон ибн Жонишхон ибн Ёрмуҳаммадхон ибн Бобоғишлоқхон ибн Ҳавоқхон ибн Муҳаммад ибн Темурсултон ибн Темурқутлиқхон ибн Тумағонсултон ибн Абойсултон ибн Ўзтемурсултон ибн Жўжихон ибн Чингизхон” [8: 210]. “تاریخ مقیانی” асарида

Таҳлил қилинадиган бўлса, “Матлаб-ут толибин” асарида Имомқулихондан ташқари ўн уч аجدод тилга олинган бўлса, “تاریخ مقیحانی” асарида ўн икки сулола вакили қайд этилмоқда. Эътибор қаратиладиган бўлса, номларда ҳам фарқ мавжуд. “Имомқулихоннома”да Имомқулихон насаби қуйидагича келтирилади: “Имомқулихон (در بیان نسب حضرت خلیفۃ مکان)

Маълумки, XVI асрга келиб Астрахон ҳудудлари Россия томонидан забт этилади. Натижада, 1556 йилда Ёрмуҳаммадхон ўз оила аъзолари билан Бухорога қочиб келади. Уни Абдуллахоннинг отаси Искандар султон очиклик билан қутуб олади. Унинг ўғли Жонибек султонга ўз қизи Зухрабегимни никоҳлаб беради. Улардан уч фарзанд Дин Муҳаммад, Боқи Муҳаммад ва Вали Муҳаммадлар дунёга келади [6: 73]. Жонибек Султон ўз ўғиллари билан Абдуллахоннинг юришларида алоҳида қаҳрамонлик ва

фидокорликлар кўрсатади. Шунингдек, Абдуллахон ҳам ўз жиянларига ўзгача эътиборда бўлиб, Қундиз, Бақлон каби Хуросоннинг йирик қалъалари ҳокимлигини инъом қилади [3: 157-158]. Суҳайл ҳам “Имомқулихоннома” асарида бу жараёнларга кейинги ўринларда батафсил бўлмасда: “Абдуллахон ўз синглисини Ёрмуҳаммадхон (оиласи) никоҳлаши баёнида – در بیان عقد بستن عبداللهخان خواهر خود را به یارمحدثان (196-206) Шаҳоншоҳ – Абулғози Имомқули баҳодирхоннинг Ҳирот вилоятига етгани баёнида – در بیان شاهنشاه ابو الغازی (206-216)”, деб номланган сарлавҳа қисмларида тўхталиб ўтади.

Абдуллахон ва Абдулмўминларнинг ўлимидан сўнг Бухорода тахтни бошқаришга муносиб номзод қолмайди. Натижада, амалдорлар Шохбудоғ султонга тахтни эгаллашни таклиф қилади. Лекин, у рад жавобини беради. Шу тариқа тахтга Дин Муҳаммад ўтириши керак бўлади. Сулола тарихига доир манбаларда турлича тасвирланиб келган ва бахсга сабаб бўлган тахтга ўтириш керак бўлган Дин Муҳаммад ҳақида Ҳофиз Таниш Бухорий сулола тарихчиси сифатида илк ахборотларни асарда тўрт бобда келтиради. Чунончи, асарнинг Дин Муҳаммадга ажратилган биринчи боби – Ҳоқоннишон хон Дин Муҳаммадхон жулуси – جلوس خان خاقان نشان دين محمد – 226-бетдан 236-бетгача бўлган қисмни ўз ичига олади [1: 26-36]. Аммо, Эрон шоҳи Аббоснинг ҳужуми унинг Мовароуннаҳрга боришига йўл қўймай ҳалок бўлишига сабаб бўлади [7: 110]. Ушбу асарида ҳам Дин Муҳаммад воқеасига бевосита “Ҳоқоннишон хон – Динмуҳаммад саройда кенгаш қилиши – مشورت کردن خان خاقان نشان دين محمد – 236 – 256) Ҳоқоннишон хон – Динмуҳаммадхоннинг Эрон томонга лашкар тартиб этгани – لشکراراستن خان خاقان نشان دين محمد خان به جانب ايران – 256 – 266) Ҳоқоннишон хон – шоҳ Аббоснинг Ҳирот вилоятини вайрон этгани – خراب کردن خان خاقان نشان شاه عباسی در ولايت هرات (266-306)”, номли қолган уч бобда тўхталиб ўтилади.

Аштархонийларга доир барча манбаларда келтирилишича, Ҳиротда бўлган жангдан сўнг Боқи Муҳаммад ва Вали Муҳаммад Амударёдан ўтиб олишга мушарраф бўлади. Хуросон ҳудуди Шоҳ Аббос қўлига ўтади [7: 111], [6: 76-77]. Боқи Муҳаммад Мовароуннаҳр тахтига чиқади [6: 78], [7: 110], [8: 206-207]. Унинг вафотидан сўнг эса тахтни Вали Муҳаммад эгаллайди [8: 208]. Бироқ, Вали Муҳаммад тахтда узоқ вақт қола олмайди. Тез орада Имомқулихон тахтни эгаллашга муваффақ бўлади [6: 79], [7: 113-116], [8: 209]. Ҳофиз Таниш Бухорий ҳам асарининг ўттиз еттинчи сарлавҳасидан бошлаб то саксон тўққизинчи сарлавҳасигача ушбу масалаларга батафсил тўхталади. Бундан ташқари ушбу сарлавҳаларда: Бухоро хонлигининг Хуросондаги Эрон билан сиёсий жараёнларида Хива хонлигининг ҳам аралашуви мавжудлиги [1: 123a-127a], Қозоқ хонларининг Мовароуннаҳрга амалга оширган ҳарбий юришлари [1: 133б-135б], Имомқулихоннинг Тошкент, Туркистон, Андижон, Фарғона, Марғилон, Самарқанд, Насаф, Балх, Хисор, Дарвоз каби қалъаларга қилган ҳарбий ҳаракатлари [1: 35б – 37a, 79a – 85a, 85a – 89a , 107б – 115a, 120б – 123a], Ялангтўшбий, Турсун Муҳаммад султон, Эшимхон, Абулай султон, Ёдгор курчи каби ушбу давр сиёсий ҳаётида муҳим ўрин тутган шахслар билан бўлган воқеалар, шунингдек, улар замирида марказий бошқарув, унда фаолият кўрсатувчи амалдорлар ва вазифалари ҳақида қимматли ахборотлар келтириб ўтилади. Хусусан, Имомқулихон даврида марказий бошқарув “Олий даргоҳ” номи билан аталган. Чунончи, муаллиф Вали Муҳаммаднинг Насаф вилоятидан юборган хабарчилари олий даргоҳга кириб, Имомқулихонга нома топширганлигини битади [1: 44б]. Ёки, Имомқулихоннинг шикорга отланганлигини ёзган Ҳофиз Таниш Бухорий, унда бутун олий даргоҳ амалдорлари қатнашганлигини қайд этади [1: 31б]. Айниқса, Вали Муҳаммад юборган хабар мазмунини муҳокама қилишда, Имомқулихоннинг амир ва саййидлар билан ўтказган маслахати баёни келтирилган қисмда, даргоҳдаги иш фаолияти жараёнини батафсил ёритади [1: 53б].

Бугунги кунгача ҳеч қайси бир тилга таржима қилинмаган “امامقولیخاننامه” (Имомқулихон тарихи) асарининг фақатгина биргина қўлёзма нусхаси маълум бўлиб, у Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти қўлёзмалар жамғармасида № 89 рақами остида сақланади. Шу ўринда қўлёзманинг умумий ҳолатига ҳам тўхталиб ўтиладиган бўлса, асарнинг ҳажми 150 вароқдан иборат. Ўлчови 18x28 бўлиб, маснавий тарзда уч устунли қилиб, насталиқ хатида Ўрта Осиё қоғозига ёзилган. Асар саҳифаларининг кетма-кетлигини белгилашда рақам эмас аксинча пойгирдан фойдаланилган. Асар матни қора сиёҳда, сарлавҳалари эса қизил сиёҳда битилган. Матн махсус ҳошияга олинмаган. Асарнинг 4аб, 5б, 7а, 10б, 14б, 21а, 23б, 24б, 76а, 100а, 106а, 107а, 115а, 120а саҳифаларида матн чеккасида ёзувларни учратиш мумкин. Асарнинг сақланиш ҳолатига тўхталадиган бўлсак, 128 саҳифанинг чап остки бурчаги йиртилган [1: 128]. Бироқ, у умумий матнни ўқишга халақит бермайди. Лекин, 142 саҳифанинг марказида йирик оволсимон ёриқ мавжуд бўлиб, у икки томонлама ва уч қатор матнни ўқиб бўлмас ҳолга келтирган [1: 142]. Қўлёзма матнини ўқиш жараёнида 14б саҳифадан сўнг кейинги саҳифадаги матн маъзмуни ва пойгир бир-бирига мос келмаслиги сабабли бир неча саҳифалар тушиб қолгани маълум бўлди. Шунингдек, қўлёзма охиридаги бир-қанча вароқлари мавжуд эмаслиги кўриниб турибди.

Хулоса қилиб айтганда, “Имомқулихоннома” асари муаллифи деб қараб келинаётган Сухайл таҳаллусидаги шахс Ҳофиз Таниш Бухорий бўлиб, асар Дин Муҳаммад, Боқи Муҳаммад, Вали Муҳаммад ва айниқса, сулоланинг бошқарувдаги истеъдодли вакилларида бири бўлган Имомқулихон (1611-1642) даври сиёсий, иқтисодий ва ижтимоий тарихини ёритишда қимматли аҳамиятга эга.

Фойдаланилган манба ва адабиётлар:

1. Ҳофиз Таниш Бухорий. “امامقوليخاننامه” (Имомқулихон тарихи). Ўзбекистон фанлар академияси Шарқшунослик институти Шарқ қўлёзмалари фонди. № 89
2. Ҳофиз Таниш Бухорий. Қасойиди девони Нахлий. Ўзбекистон фанлар академияси Шарқшунослик институти Шарқ қўлёзмалари фонди. № 134.
3. Ҳофиз Таниш Бухорий. “ابدولانامه” (Абдуллахон тарихи). биринчи китоб. Тошкент. 1999.
4. Ибадулла Одилов библиографияси. Ўзбекистон Фанлар Академияси Шарқшунослик институти Шарқ қўлёзмалари фонди. № 5846.
5. Муҳаммад Содик Ҳишмат. Тазкирайи ас-салотин. Ўзбекистон фанлар академияси Шарқшунослик институти Шарқ қўлёзмалари фонди. № 2252.
6. Мухаммед Юсуф Мунши. Мукимханская история. Ташкент., Издательство академии наук Узбекской ССР. 1956.
7. Арминий Вамбери. Бухоро ёхуд Мовароуннахр тарихи. Иккинчи жилд. Тошкент. Info capital group, 2019.
8. Муҳаммад Толиб. Матлаб ут-толибин. Тошкент. 2016.
9. Ахмедов Б.А. Историко-географическая литература Средней Азии XVI-XVIII вв. Ташкент. Фан, 1985.
10. Сангирова Д. Суҳайл: Имомқулинома. // Мозийдан садо. Тошкент. 2008. 1-сон.
11. Собрание Восточных рукописей Академии наук Республики Узбекистан. История / Сост. Д.Ю.Юсупова, Р.П.Джалилова. Тошкент. Фан, 1998.

СОВЕТ ДАВРИДА ҚЎҚОН ХОНЛИГИ ТАРИХИНИНГ ЎРГАНИЛИШИ

Арслонзода Р.А.

ФарДУ, Жаҳон тарихи кафедраси доценти, т.ф.н.

arslonzoda_1954@mail.ru

Маматкадиров С.С.

ФарДУ, I босқич магистранти.

sarvar_ss@mail.ru